

มัจฉานุ

มัจฉานุ ภายหลังขาด ปากอ้า สดุดีมาลัยทอง เช่นเดียวกับหนุมาน แต่มีหางเป็นปลา เป็นบุตรของหนุมาน กับ นางสุพรรณมัจฉา เกิดขึ้นเมื่อครั้งหนุมานทำถนนข้ามมหาสมุทร ไปกรุงองคา และ ทศกัณฐ์ ได้ใช้ให้ นางสุพรรณมัจฉาพาบริวารปลา ไปขบหินทำลายถนนของหนุมาน หนุมานจึงลงน้ำมาทำให้พบกับนางสุพรรณมัจฉา และได้เสียดำเนินนางตั้งครรภ์

นางสุพรรณมัจฉา ให้กำเนิดบุตรมีลักษณะตัวเป็นลิงสี่อกรเหมือนหนุมาน แต่มีหางเป็นปลาเหมือนแม่ ซึ่งนางได้ลักอกไว้ที่ขยหาด นางสุพรรณมัจฉาเกรงว่าทศกัณฐ์จะรู้ว่าเป็นลูกตน จึงได้นำมัจฉานุไปทิ้งไว้ที่หาดริมทะเล

ไมยราพ เจ้าเมืองบาดาล ซึ่งขึ้นมาพบมัจฉานุ จึงได้นำ ไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม ให้ทำหน้าที่เฝ้าสระทางเข้าเมืองบาดาล

พระพายขยพัดพาคลื่น ไตรมครันพัดฝั่งฉานเจ้า
แล ไปก็เห็นกุมารฯ ดองพักตร์กายาเป็นฉานร

หางนั้นเป็นหางมัจฉาชาติ ขาดฝั่งองโองภาดประภัสสร
อยู่ทิวริมฝั่งสระฯ ตั้งดองคศิธรไมราศี ฯ

ครั้นถึงสิ่งมีอาชญา กุมารานี้ได้มเป็นไฉน
นามวงศ์พงศ์พันธุ์ประการใด เหตุไรมาอยู่ที่กันดาร ฯ
ฯ ๒ คำ ฯ

๐ บัดนั้น ซึ่งหลานพระพายใจหาญ
ได้ฟังอุราบัญชาการ กราบกับบาทมลายต์ด้วยยินดี
แล้วทูลว่าอันตัวข้า ซึ่งอัมฤชอนุภรรยา
นางสุพรรณมัจฉานารี เทวีเป็นพระมารดร
มาตลอดเข้าไว้ที่หาดทราย ชายฝั่งริมเชิงสิงขร
แล้วคืนไปยังตำบลดาว บังอรมิได้กลับมา ฯ

ต่อมาหนุมานได้มาช่วย พระราม ซึ่งถูก โมยราพละกตตัวมาไว้ที่เมืองบาดาล จึงเกิดต่อสู้กับมัจฉานุ แต่
ไม่แพ้ชนะกัน ทำให้เกิดความสงสัยและซักถามที่มา ซึ่งรู้ว่าเป็นพ่อลูกกัน หนุมานก็ตั้งใจมากเมื่อได้พบ
ลูกของตนเอง และทำให้หนุมานสามารถเข้าเมืองได้ในที่สุด เมื่อเสร็จศึกลงกาครั้งที่สอง พระรามได้ตัด
หางที่เป็นปลาของมัจฉานุออก และแต่งตั้งให้เป็นอุปราชเมืองบาดาล

บทกลอน : เรืองรามเกียรติ์

ผู้แต่ง : จินตกรวิเศษอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี และ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ตัวละครในรามเกียรติ์ ลำดับ ๑๔

โดย นักกลอน KU ๒๗

 มัจฉานุ

มัจฉานุเกิดจากนางสุพรรณมัจฉา บิดาคือหนุมานชาญสมร
ทางเป็นปลาภายในแควนร พระมารดรคืออิตาทศกัณฐ์

ทำหน้าที่ปกป้องช่วยรักษา ได้ธำราหนทาง ไปเฝ้าอินทร์
ดูแลเหล่าบริวารมานานครั้น ทุกวารวันเฝ้าอยู่กับมารดร

เมื่อครั้งทัพพระรามตามเสด็จ ฝายธารากั้นแควงข้างสิงขร
วางแผนช่วยเสด็จโคมบังอร บทจร ไปยังกรุงลงกา

ตั้งหนุมานถมทางสร้างถนน ไม่เป็นผลดังคาดประหลาดหนา
หินนั้นถมหายไปในธารา ไม่สำเร็จเจตนาหน้าแปลกใจ

หนุมานพานพบพระอิตา ของเจ้ากรุงลงกาทราวมลมีย
นางสุพรรณมัจฉาอรทัย เกิดถูกใจ ได้นางเป็นเป็นชญา

ให้กำเนิดบุตรชายคล้ายพ่อแม่ ที่แน่แท้เห็นอยู่ตามประสา
มัจฉานุภายในสิงหนางเป็นปลา พระมารดาตัวรักอกอกลูกตน

เกรงกลัวภัยจากทำนองพิศวัตร์
จึงนำมาตั้งไว้ที่ชายชล

เป็นโชคดีไมยราพเมื่องบาดาล
พามาเลี้ยงรับเป็นบุตรบุญธรรม

ด้วยประจักษ์หากรู้ละเอียดเผลอ
หวังมีคนได้พบลบลบญกรรม

ได้พบพานโชคชดด้วยอุปถัมภ์
สุขเหตี่๑ดำได้ธำระอยู่มานาน

มัจฉานุช้อย์ไมยราพทำสงคราม
ใส่กรงเหล็กขังไว้ที่ดงตาล

เสกจดทัพลับพระรามด้วยอาถรรพณ์
สุดใจขานห้วงปดปลงองค์ราม

มัจฉานุช้อย์หนุ่มงามเข้าหาญหัก
พลัดกันแพ้และชนะพยายาม

ไม่รู้ลัทธิหน้าตาทำเกรงขาม
จึงสู้กับความได้รู้คู่ความนัย

เป็นลูกนางสุพรรณมัจฉา
เลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมนำโชคชัย

ไมยราพเก็บมาไม่สงสัย
จนเติบโตใหญ่อยู่ใต้เม็องบาดาล

แสนบริดาพญาสิงเเมื่อได้พบ
มัจฉานุช้อย์ใจไม่รอนราญ

สุขประสพลูกตัวสมัครสมาน
ช้อย์นารายณ์เอาจิตารให้พันภัย

หลังการศึกสงครามมัจฉานุช้อย์
ทำการศึกกรุงมลิวันจนบรรลัย

ได้บรรลูละช้อย์การสงครามใหญ่
ทำอจักรวรรดิปราชัยถวายชีวา

สิ้นสงครามยามสงบประสพสุข
พระรามมอบมัจฉานุช้อย์นครา

หมดความทุกข์ข่มเขินเห็นหรรษา
เป็นพญาหนุราชประกาศดิน

ได้ขกษานางรัตนมาลี
เป็นธิดาทำอจักรวรรดิเหนือดั่งดล

นอกลอเสียงามเลิศในเวหน
สุขมากสิ้นครองเม็องรุ่งเรืองนาม

ผู้ประพันธ์ : อัษฎสิทธิ์ ณ เชียงใหม่

มัจฉานุ

มัจฉานุ ลูกชาย หนูมาน
จากเหตุการณ์ ถมถนน ต้นเลงกา

มารดาฉัน คืออุสุพรรณมัจฉา
พระบัพขี ของยักษา ทศกัณฐ์

ถมถนน ล้ำซ้ำ มรรคาไม่เสร็จ
ลงน้ำไป ได้เห็น เป็นเสาคัญ

หนูมาน ลังเกตุ พบเหตุมหันต์
ปลาмаกครัน ผันผาย ย้ายศิลา

ไล่จับนาง อุสุพรรณมัจฉา หัวหน้าใหญ่
ไข่มุกแข็ง ขายขาย หาดทุกสุดา

ผู้ทำให้ หินหาย ไปต่อหน้า
อันขลุ่ยตา เป็นภรรยา จนตั้งครรภ์

ได้ลูกชาย ภายหลัง ราวบุปผา
รูปลักษณะฉาย ละม้าย หนูมาน

ทรงปากอ้า มาลัยทอง คล้องเชิดฉัน
สวนทางนั้น เป็นปลา นางอุษง

อุสุพรรณมัจฉา เกรงอาญา ทศกัณฐ์
วางอุกรัก ฟากธรณีนี จินต์จำนง

ที่เสียท่า หนูมาน ทักท้วงสูงส่ง
หวังใจคง ปลอตภัย ไม่มรรณา

โมยราพ กัดบ่เมื่อง ข้ำเสื่องมา
พลันรู้ดีกั สมเวท เวทนา

เห็นกายา ทารก โยภย้ายหา
ไถ่ถามหา เจ้ามา จากแห่งใด

หลานพระพาย ใจหาญ ขานรับว่า
พระมารดา อุสุพรรณมัจฉา วางขำไว้

อันตัวขำ มัจฉานุ ทุกข์เหลือหลาย
ไม่กล้านำ กัดบ่ไป ใต้บาดาล

โมยราพ ทราบความ จำถึดี
เอยอกได้เล่า คืบขำ เมื่องบาดาล

ตนไม่มี ลูกชาย ไร้สุขสันต์
เพื่อสืบสาน วงศ์ คณาธิการ

อะเลี้ยวเกล้า ตั้งบุตร ในอุทร ให้ถาวร เป็นสุข เกษมคานต์
ยักษีก่ออพลาง กางหัตถ์ กอดรับขวัญ พากุมาร ดั้นบาดาล บ้านเมืองเรา

ไมยราพ หลงรุ่มทัก กับทศกัณฐ์ รบพาดพัน พระราม ด้วยความเขลา
จําแดงกาย คล้ายฉนวนร ชูกริชโอนเจ้า กลางกองทัพ จับเอา พระรามไป

เอามาซึ่ง หวังประหาร ผลาญชีวิต ในอ้นรุ่ง รุ่งนี้ บัดดีกษัย
หนุมาน ขาญลุมุท รุดตามไป เจอลิงใหญ่ มัจฉานุ พันตุทั้งวัน

แลนซ์องใจ ไร้ผล แพ้ชนะ มั่นคงจะ มีเงื่อนไข ลำดึกหลัง
สิง ไล่ความ ความเป็นไป ไฉนกัน ใยกายท่าน กิ่งมัจฉา กิ่งฉนวน

มัจฉานุ ตอบคำ ความเป็นมา ไม่เห็นหน้า บิดา มาแต่ก่อน
แม่มัจฉา คือมารดา เจ้าอุทร ปล่อยข้านอน พันทราย ไม่คืนมา

หนุมาน พลับรู้ คืออุกรรัก ดีใจนัก ได้พบพัทตร์ รักอันค่า
โอบกอดรัด เรापัด พรากนขา ต่ไปอย่า อากัน นะขวัญใจ

แล้วไถ่ถาม ทำใจ ได้องค์ราม ลำเรือตาม ภาระกิจ พิชิตไฉน
หนุมาน นำพระราม กลับทัพได้ รามมีชัย ต่ทศกัณฐ์ คินฺฉานอโยธยา

เมื่อพระราม ตัดทางปลา มัจฉานุ ทั้งทำนุ เป็นอุปราช เสริมวาสนา
ครองบาดาล แทนไมยราพ ดับวิชา หลังองกา ลงปลัก ผนึกธานี

ผู้ประพันธ์ : สติติย์พันธ์ ธรรมสติติย์

มัจฉานุ

กายลีลา บากอ้า มาลัยทอง สวมใส่คล้อง...คณีนี่...มีคุณค่า
 คล้ายหมุนมาน รูปลักษณะ ประจักษ์ตา แต่มีทาง ตั้งปลา หน้าตั้งธรรม

บุตรของ หมุนมาน ผู้หาญกล้า กับสุพรรณ มัจฉา มารดาหนึ่ง
 ได้ประจบ พบพักรู้ เกิดรักกัน ดูคล้ายตั้ง ตั้งสน เกินบรรยาย

เมื่อคราว หมุนมาน นั้นรวมพล ของถนน ข้ามวารี ที่กว้างใหญ่
 เพื่อข้าม มหาสมุทร สุดแดนไกล เดินทัพไป...กรุงองกา...รุกราวี

ทศกัณฐ์ ใ้หนาง สุพรรณมัจฉา นำเหล่าปลา บริวาร ราชถึงที่
 ขนหิน ทำลายทาง ข้างอัปรีย์ ได้ธำรา...มหานที...เสรีมรีพล

หมุนมาน หาญกล้า ประหลาดใจ เหตุอันใด...ไม่เห็น...เป็นถนน
 เกิดอุปสรรค ปัญหา หน้ากิ่งจล จึงตั้งต้น...ค้นหา...ในวารี

พบฝูงปลา มากมาย ได้ขนหิน ทำลายสิ้น...ถนน...หนทางนี้
 แลเห็นไหม...โกรธา...ไ้รวารี พบสุพรรณมัจฉา มารศรี ที่น้ำขม

เมื่อประจบ พบพักรู้ นีกรักเจ้า จึงโถมแล้ว...เคล้าคลอคู่...ได้คู่สม
 หมุนมาน นั้นจากไกล ใจตรอมตรม นางตั้งครรรพ์ ทูกระห่ม ถมถุทัย

ครบกำหนด ทศมาส ประหลาดสุด กำเนิดบุตร คร่ำครวญ เผ่าทองให้
 ด้วเป็นลิง กายขาว่อง เป็นยงโย ทางเป็นปลา สะท้อนใจ ยามได้ยล

คู่พรรณ...มัจฉา...ต๋องคตาคตาด
คิดกั๊วเกรง ทดกั๊วทู้ จำผู้ทั้น

ต๋องมัจฉา เลี้ยงบุตร คู่หม่อมหม่ม
ทั้งดูทั้น...ที่หาดทราย...โกธั๊วรี

เจ้าเม็อง บาดาด ทานใจบุญ
ไมยราพ...รับเลี้ยง...เลี้ยงขี้วี

คิดคำสุน กูลเก็ว ช้อยเหดีอัน
มัจฉาที่ มีนาม ลำตระการ

ไมยราพ มอบให้ ได้เส้าสระ
มีให้@ริราช...ต๋อง...คู่บาดาด

เพื่อปะทะ ปกบ่เอ็ง ล่องสถาน
เหล่าภัยพาต ดูกัก คู่นครา

ครั้งพระราม เลี้ยงทำ ไมยราพ
ละกตให้ ใหญ่หลับ ับต๋องมา

หวังกำทราบ ับต๋อง คิดขั๊วัก
หวังเช่นฆ่า พระทรงศรี ที่บาดาด

หนุ่ฆาน...แก้ออกอ้า...ตามราอี่	ช้อยภูมิ ตามบ้ทา ออย่างก้อ้าหาญ
อู้รบกับ...ม้ออาน...อู่เง้เงาน	อนบาตาอ...ครันครัน...พ้พ้ออ้อ
ท้อนมีใคร...พ่ายแพ้อ...แอข่านะ	อ้ออ้ออ้อ กระอ่างหนอ อ้อก้งขา
อู้ว่าหนุ่ฆาน..น้อหรือ...อ้อบิตา	อ้ออ้ออ้อ เข้านคร อ้ออ้ออ้ออ้อ
อ้ออ้ออ้ออ้อ...อ้อกา...ม้ออาน	อ้ออ้ออ้ออ้อ พบพาน อ้ออ้ออ้ออ้อ
พระราม อ้ออ้ออ้อ ให้ อ้ออ้ออ้อ	อ้ออ้ออ้ออ้ออ้อ อ้ออ้อ อ้ออ้ออ้อ
เป็นอ้ออ้ออ้อ อ้ออ้ออ้อ บาตาอ้อ	อ้ออ้ออ้ออ้อ อ้ออ้ออ้อ อ้ออ้ออ้อ
พระราม อ้อ อ้ออ้ออ้อ ให้หนทาง	ม้ออ้ออ้ออ้อ อ้ออ้ออ้อ อ้ออ้ออ้อ

อ้ออ้ออ้อ : อ้ออ้อ อ้ออ้ออ้อ

 มัจฉานุ

(๑)

มัจฉานุเป็นบุตรของหนุมาน เป็นมารดาปลาทองของวารี	นางสุพรรณมัจฉามารศรี ไปเสียดีพลาตทำให้หนุมาน
ครั้งหนุมานรับบัญชาจากพระราม เพื่อบุกกรุงองคฆาของทศกัณฐ์	ทำถนนข้ามทะเลกว้างสุดทางนั้น ยังขจรู้นให้สุพรรณมัจฉาพาบริวาร
ไปซัดขวางชนย้ายถ่ายกองหิน ช่วยทำลายทางถนนจนเสร็จการ	ให้หมดสิ้นทั้งแนวตรงแถมนี้ หนุมานเห็นผิดตั้งเกิดเกิดเหตุใด
จึงดำน้ำลงไปดู ได้รู้ว่า สุพรรณมัจฉาปลาบริวารว่ายนน้ำ	มีฝูงปลามากมายคล้ายสังข์ คาบหินไปที่วังกลางมหาธารา
จากเคืองแค้นหนุมานทำนใจอ่อน เกียดลอคเคสียสุดทำยได้นางมา	กลับหลั่งรักดองสมรสสุพรรณมัจฉา เป็นเมียปลานางตั้งท้องหมองสุดี

(๒)

ด้วยหนุมานจากไปไม่หันกลับ นางเกรงพ่อไม่พอใจทำใจดี	ต้องลาลับสุพรรณมัจฉามารศรี จึงว่ายหนีไปอยู่เกาะเพราะกลัวตาย
ถึงเวลาที่ครบกำหนด๑๑ก ริมทะเลไกลโพ้นบนหาดทราย	นางสาวอกคตลอดลูกน้อยปล่อยิ่งไว้ มีร่างกายคล้ายแม่แลบิตา
หัวเป็นสิงเสือกหน้าเหมือนหนุมาน สมานเข้เอมชื่อแม่พ่อก็ได้มา	หางเป็นปลาตัวนั้นสุพรรณมัจฉา ตั้งชื่อไว้ว่า "มัจฉานุ" เป็นบุตรชาย
มีร่างกายสีขาวปราดสด ประดับด้วยเกล็ดทองมีคัลองกาย	มีปากอ้าเขี้ยวขาววาจเฉิดฉาย ให้หาดทรายเป็นที่พักพำนักพิง

แต่เป็นบุญของมัจฉานุผู้สุนทร
เมื่อเจ้าเมื่อเอง ไม่ทราบทราบความจริง

ไม่ต้องนอนตายเตียงแฉะแปดวันยั้ง
ไม่ประวิงรีบรับพากลับไป

เลี้ยงมัจฉานุเป็นบุตรบุญธรรม
ให้เฝ้าทางเข้าบาดาลสวรรค์ใจ

ชุดตระน้าขนาดใหญ่ให้เอาด้วย
ไม่หวั่นไหวอยู่สบายได้ทำงาน

(๓)

ต่อมาเมื่อหนุมานทหารกล้า
ถูกไมราพลับขังไว้ใต้บาดาล

ยกพลมาช่วยพระรามยามคับขัน
จะต้องผ่านมัจฉานุก่อนเข้าเมื่อเอง

จึงเกิดการต่อสู้ต่างวิธี
ไม่รู้แพ้รู้ชนะ ฉะฉานเหนือ

บุกร่นรุกรถอยหนีครบเครื่อง
ไม่ได้เรือองสัจสัตย์นักต้องขังกู

หนุมานซังก ไข่ไล่เรืองราว
ว่าสุพรรณมัจฉามารดาหนู

มัจฉานุจึงบอกกล่าวแล้วให้รู้
คือเมื่อยกูเราสองก็พ้อดูกัน

หนุมานดีใจ ได้พบลูก
มัจฉานุได้พบพ่อขอกราบกราน

ทั้งสองผูกใจรักสมัครสมาน
ยอมให้สองเมื่อเองบาดาลผ่านง่ายตาย

เพราะหนุมานรู้เบาะแฉและที่อยู่
เข้าช่วยองค์ราชันในทันใด

จึงมุ่งสู่พระสุริยวงศ์องค์เทิดไท้
จากนั้นได้ยกทัพกลับเอโยธยา

เมื่อเสร็จศึกสงครามครั้งที่สอง
มัจฉานุถูกตัดหางขวางเป็นปลา

ธ ปกครองราฏ์อุปถัมภ์เบิกฟ้า
ตั้งให้เป็นอุปราชาเมื่อเองบาดาล

ผู้ประพันธ์ : ฤๅพร สุวรรณปากแพรง

